

Inhoudsopgave

Dankwoord	5
Leeswijzer	6
1. Een school kiezen voor uw kind	7
2. Traditioneel onderwijs	13
3. Jenaplan	25
4. Freinet	34
5. Montessori	42
6. Dalton	53
7. Ontwikkelingsgericht Onderwijs	63
8. Vrijeschool.....	73
9. Democratisch onderwijs.....	85
10 Vernieuwingscholen: kindgericht onderwijs	96
11 Waar moet ik als ouder op letten bij het bezoek aan een basisschool?.....	104
12 Bronnen	109

1 Een school kiezen voor uw kind

Het moment is niet verweg meer dat de allereerste schooldag van uw kind aanbreekt. De afgelopen maanden heeft u zich waarschijnlijk beziggehouden met de vraag welke school het meest geschikt zal zijn. Het gaat hier dan ook om een belangrijke beslissing: De 8 tot 9 jaren die uw kind op de basisschool doorbrengt (in de leeftijd van 4 tot 12 jaar oud) vormen immers de basis voor zijn/haar verdere loopbaan en leven.

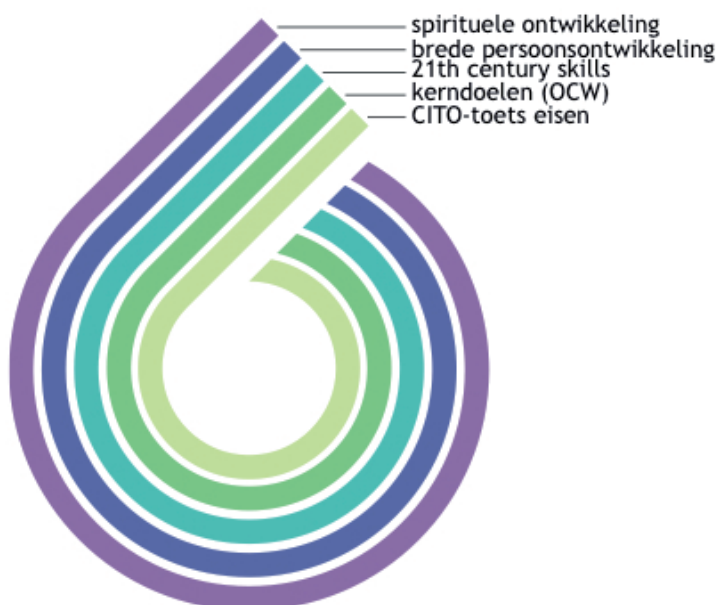
Wat is een geschikte school?

Wat u als ouder een goede school vindt, kan per ouder verschillen, en is volledig afhankelijk van de criteria die u hanteert om een school te kiezen. Zo is er een grote groep ouders die er veel waarde aan hecht dat hun kinderen in de eigen buurt naar school kunnen, en het valt niet te ontkennen dat hier veel, met name praktische, voordelen aan zitten. Bij ouders die (in meer of mindere mate) een bepaalde levensovertuiging aanhangen, is de religie of filosofie waaraan de school zich heeft verbonden eveneens een zwaarwegende factor bij de schoolkeuze. Daarnaast kunt u geïnteresseerd zijn in het pedagogische klimaat, en daarmee samenhangend, het soort onderwijsconcept dat wordt gehanteerd op een school. Maar voor alles zult u het belangrijk vinden dat de wijze van onderwijs aansluit op de manier waarop u als opvoeder in het leven staat: de pedagogiek zou daarom in lijn moeten zijn met de lessen die u uw kinderen geeft om ze een goede basis te bieden voor de maatschappij waarin zij zich in de toekomst moeten gaan bewegen.

De maatschappij van de toekomst

Maar hoe ziet die toekomstige samenleving er eigenlijk uit? Dit is welhaast onmogelijk te zeggen, omdat deze voortdurend in beweging is. Verschillende soorten basisscholen bereiden leerlingen ieder op hun eigen wijze voor op deze 'onzekere toekomst'. Dit kan het beste worden geïllustreerd met het beeld van een 'doorgesneden ui' die uit meerdere lagen bestaat, waarbij elke laag staat voor het soort vaardigheden dat een (type) school haar leerlingen wil bijbrengen (naar een idee van René Berends). Veel basisscholen leggen het accent op het aanleren van cognitieve vaardigheden als rekenen en taal, wat ertoe moet leiden dat leerlingen aan het eind van hun schoolloopbaan voldoende zijn toegerust om gestandaardiseerde toetsen (zoals de CITO-toetsen) goed te kunnen maken (eerste laag), en/of alle vaardigheden beheersen die beschreven zijn in de kerndoelen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (tweede laag). Als aanvulling op die cognitieve basis hebben sommige scholen zich daarnaast toegelegd op het aanleren van de zogenaamde 21st Century Skills (derde laag), de vaardigheden die leerlingen zouden moeten beheersen om succesvol te kunnen zijn in een maatschappij waarin technologische innovaties en (het delen van) kennis een grote rol spelen, zoals: het kunnen gebruiken van moderne ICT-middelen, maar ook: kritisch kunnen denken en problemen kunnen oplossen. Er is een aanzienlijk deel van de basisscholen dat nog verder wil gaan dan dat en de leerlingen naast de cognitieve basis een bredere opleiding of zelfs opvoeding wil geven, waarbij sociaal-emotionele, morele en democratische vaardigheden centraal staan (vierde laag): 'Onderwijs dat zijn rol in de persoonsvorming serieus neemt, stelt zich ten doel kinderen te ondersteunen in hun ontwikkeling tot personen die zich kritisch verhouden tot de gangbare cultuur, onafhankelijk denken en adequaat met anderen in dialoog gaan.'

(IJsseling, 2013) Ten slotte zijn er scholen die een complete visie op de mensheid of religie integreren in hun onderwijs, en hiermee een spirituele dimensie toevoegen (vijfde laag).

Afbeelding 1. De verschillende soorten leerdoelen die basisscholen in Nederland nastreven.

Afbeelding: Sonja Kuijpers Ontwerp

De belangrijkste vragen die u uzelf als ouder moet stellen bij de keuze voor een basisschool

We kunnen scholen ook nog op een andere dimensie onderscheiden, en dat is op de manier waarop zij hun leerlingen die vaardigheden willen bijbrengen. Grofweg zien we dat scholen hierin een keuze kunnen maken uit twee uitersten (die ze in sommige gevallen ook combineren of afwisselen): of de lessen worden afgestemd op het individuele kind, of er is juist een voorkeur om het onderwijs zoveel mogelijk in een groepsvorm te organiseren, waarbij alle leerlingen hetzelfde onderwijsaanbod krijgen.

Vragen die ouders zich in de eerste plaats zouden moeten stellen zijn dan ook: welke vaardigheden of kennis denk ik dat mijn kind nodig heeft om zijn/haar plek te vinden in een maatschappij waarvan we nog niet eens weten hoe deze er over 10 jaar uitziet, en welke vaardigheden moet mijn kind beheersen om zichzelf te kwalificeren voor een beroep dat misschien nog niet eens bestaat? (Wie kende 10 jaar geleden het beroep van App-Developer bijvoorbeeld?) En kan mijn kind die vaardigheden en kennis het beste opdoen door onderwijs op maat te krijgen of door een leerproces te volgen dat voor alle leerlingen in de klas op ongeveer dezelfde wijze is georganiseerd (bijvoorbeeld door dezelfde instructie en kennis aangeboden te krijgen als medeleerlingen, op hetzelfde moment).

Welke soorten basisscholen zijn er?

Deze handleiding heeft als doel om u als ouders beter bekend te maken met de verschillende soorten basisscholen (zoals de traditionele basisschool, maar ook montessori-, dalton-, freinet-, & jenaplanscholen, de vrijeschool, democratische scholen en scholen voor Ontwikkelingsgericht Leren) door u per type een beeld te geven van de belangrijkste kenmerken en ideeën, en de verschillen met de andere basisschoolsoorten. Naast deze informatie zijn er in elk hoofdstuk over een type basisschool de volgende onderdelen opgenomen:

- Een beschrijving van wat een type onderwijs uw kind te bieden kan hebben
- Een portret van een 'voorbeeldbasisschool', die uitgaat van een bepaald onderwijsconcept. Hierin wordt de directeur (of oprichter) van de school uitgebreid aan het woord gelaten.
- Een beschrijving van een gemiddelde dag in de onderbouw op de 'voorbeeldschool'

Tevens wordt voor elk type basisschool met behulp van dezelfde 'ui' aangegeven welke vaardigheden of 'lagen' worden nagestreefd: al naar gelang de doelen die centraal staan binnen een bepaald onderwijsconcept is de 'ui' met andere kleuren gevuld. In de tekst van elk hoofdstuk wordt duidelijk hoe men deze doelen binnen een basisschooltype probeert te bereiken: met passend of gelijk onderwijs, of met een combinatie van beide.

Globale verkenning van het basisonderwijs

In deze gids wordt een globale schets van de diversiteit in het Nederlandse basisonderwijs gegeven, zodat u als ouder handvatten krijgt om te bepalen of een bepaald soort basisschool bij uw kind en uzelf als opvoeder past. De beschrijving van de verschillende typen basisscholen verschaft u tevens de achtergrondkennis om kritische vragen te kunnen stellen tijdens een bezoek aan een school of tijdens een gesprek met een leerkracht of ouder.

Dat neemt niet weg dat elke school uniek is, ook binnen zijn eigen schooltype! Er moet hierbij een onderscheid gemaakt worden tussen de waarden die een school uitdraagt (bijvoorbeeld via de schoolgids, de website of een presentatie door de schooldirecteur), het pedagogisch plan dat elke school maakt om die waarden te vertalen naar de praktijk, en hoe de school daadwerkelijk dagelijks functioneert. Het kan zijn dat een bepaalde basisschool zegt veel waarde te hechten aan het aanleren van cognitieve vaardigheden en kennis zoals die in de kerndoelen zijn geformuleerd (en dit ook vertaalt naar de organisatie van het onderwijsproces), maar in werkelijkheid veel aandacht besteedt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van haar leerlingen. Op basis van het onderwijstype alleen kan dus niet het complete plaatje van een specifieke school

worden verkregen. Daarom is het zo belangrijk dat u als ouder persoonlijk een bezoek brengt aan (liefst) meerdere scholen en de tijd neemt om uitgebreid de sfeer te proeven, voordat u een definitieve beslissing maakt!

3 Jenaplan

Invulling uimodel

Jenaplanscholen hechten evenveel waarde aan de brede persoonsontwikkeling, als aan een goede basis op het gebied van de cognitieve vaardigheden, uitgedrukt in de kerndoelen en de resultaten op standaardtoetsen (zoals CITO). Bij die brede persoonsontwikkeling wordt hoog ingezet: vragen als 'Hoe kunnen we leerlingen betere medeburgers laten worden?' en 'Hoe kunnen ze leren samenleven en -werken met andere burgers?' staan hierbij centraal. Het hangt van de specifieke school af of er binnen de lessen ook aandacht wordt besteed aan vaardigheden die leerlingen in de toekomstige maatschappij zouden moeten beheersen (21st Century Skills).

Type didactiek

Lessen met de gehele groep (vaak in de vorm van een kring) worden afgewisseld met onderwijs dat is afgestemd op het individu of op groepjes, waarbij leerlingen een grote eigen inbreng krijgen (bijvoorbeeld in het soort leervragen dat zij willen beantwoorden, en op welke wijze zij dit willen doen). Spelenderwijs leren neemt een grote rol in binnen dit onderwijs. Leerlingen van drie verschillende leeftijden zitten bij elkaar in de groep (de zogenaamde *stamgroepen*) en krijgen op hun eigen niveau instructies.

Dit type onderwijs ontleent zijn naam aan de Universiteit van Jena in Duitsland, waar het vanaf 1923 door de pedagoog Peter Petersen werd ontwikkeld. De stad Jena ging na de Tweede Wereldoorlog deel uitmaken van de DDR, waar het jenaplanconcept vervolgens in de ban werd gedaan. Suus Freudenthal introduceerde het jenaplanconcept in 1962 in Nederland; in datzelfde jaar opende in Utrecht de eerste jenaplanschool haar deuren.